

Kamienskaja, Nina W.

Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka przed swoim jubileuszem pięćdziesięciolecia

Notatki Płockie 14/2-51, 21-28

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIAŁORUSKA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA PRZED SWOIM JUBILEUSZEM PIĘĆDZIESIĘCIOLECIA

Data 1 stycznia 1919 roku zapisała się na wieki w historii narodu białoruskiego jako dzień proklamowania Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Przed Wielką Rewolucją Październikową nie istniała Białoruś jako państwo. Terytorium współczesnej BSRR — suwerennej republiki radzieckiej — od końca XVIII wieku wchodziło w skład Imperium Rosyjskiego i wraz z gubernią smoleńską i innymi rejonami stanowiło tzw. Kraj Północno-Zachodni. Tak jak i cały lud pracujący carskiej Rosji, lud pracujący Białorusi był uciskany i pozbawiony praw. Dopiero Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa, obalając wyzyskiwaczy, uczyniła robotników i pracujące chłopstwo gospodarzami swego życia i swego kraju, budowniczymi nowego socjalistycznego społeczeństwa.

Wielki Październik 1917 roku dał początek wyzwoleniu się ludzkości od ustroju wyzysku, od niego zaczęła się epoka powszechnego rewolucyjnego odnowienia świata i ustanowienia socjalizmu. Genialne przewidywania Lenina, oparte na głębokiej, naukowej analizie sytuacji politycznej kraju i układu sił klasowych, całkowicie się sprawdziły. Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa w Rosji wstrząsnęła podstawami kapitalizmu, otworzyła nową erę w historii ludzkości, erę upadku kapitalizmu i budowy nowego socjalistycznego społeczeństwa. Rewolucja ustanowiła dyktaturę proletariatu, stworzyła nowy typ państwa — Socjalistyczną Republikę Rad, nowy typ demokracji — demokrację dla pracujących. W ten sposób zaistniał pierwszy, podstawowy warunek polityczny dla przekształcenia ekonomiki i kultury, dla osiągnięcia wielkiego celu do jakiego dąży klasa robotnicza — socjalizmu i komunizmu.

Partia komunistyczna, która po zwycięstwie Rewolucji Socjalistycznej stała się partią rządzącą, kierowała walką robotników i chłopów o zbudowanie nowego socjalistycznego społeczeństwa. „Rękojmią powodzenia naszej sprawy — mówił W. I. Lenin — jest to, że masy same wzięły się do zbudowania nowej, socjalistycznej Rosji”¹. W. I. Lenin opracował najważniejsze teoretyczne i praktyczne zagadnienia związane z budową socjalizmu i komunizmu. Natchniony Jego wielkimi ideami, lud pracujący wielonarodowościowej Rosji po raz pierwszy w historii rozpoczął świadomie budowę nowego socjalistycznego społeczeństwa i w walce o to nowe społeczeństwo wykazał cuda rewolucyjnej energii, entuzjazmu i bohaterstwa oraz samozaparcia w pracy.

Wiarołomne wtargnięcie w lutym 1918 roku wojsk Niemiec imperialistycznych w granice Kraju Rad i okupacja znacznej części jego terytorium, w tym także części Białorusi Radzieckiej, nie pozwoliło masom pracującym skupić wszystkich swoich sił wokół zadań budownictwa socjalistycznego i zmusiło je do zbrojnej obrony zdobyczy socjalistycznej rewolucji. Na apel Lenina — „Ojczyzna Socjalistyczna w niebezpieczeństwie” — setki tysięcy ludzi pracy Białorusi wstąpiło w szeregi Armii Czerwonej. Na terytorium okupowanym przez wojska niemieckie rozwinął się ruch partyzancki, organizowany przez podziemne organizacje bolszewików. Na wolnej od okupanta części ziem białoruskich lud pracujący podporządkował całe swoje życie interesom obrony socjalistycznej ojczyzny i pomocy dla Armii Czerwonej.

Po wyzwoleniu w końcu 1918 r. terytorium Białorusi spod okupacji niemieckiej (oprócz obwodu brzeskiego i grodzieńskiego współczesnej BSRR) praktycznie stanął na porządku dzien-

Uczestnicy Sesji Białoruskiej

nym problem państwowości białoruskiej. W niezliczonych rezolucjach podejmowanych na zebraniach i masówkach przez lud pracujący Białorusi, w uchwałach zebrań partyjnych znalazło swój dobitny wyraz dążenie narodu białoruskiego do stworzenia własnego białoruskiego państwa radzieckiego, do umocnienia więzów z bratnim narodem rosyjskim i innymi narodami radzieckimi.

Sprawę państwowości białoruskiej rozpatrywał CK KPR(b), który zgodnie z „Deklaracją praw narodów Rosji” postanowił stworzyć Białoruską Socjalistyczną Republikę Radziecką. W dniach 30—31 grudnia 1918 r. odbyła się w Smoleńsku VI Północno-Zachodnia Konferencja Obwodowa KPR(b), która proklamowała utworzenie Białoruskiej Republiki Radzieckiej.

1 stycznia 1919 r. został opublikowany Manifest o utworzeniu BSRR. W imieniu mas pracujących Radzieckiej Białorusi Tymczasowy Rewolucyjny Rząd Robotniczo-Chłopski BSRR oświadczył w nim, że „Od tej pory cała władza na Białorusi należy wyłącznie do Rad Delegatów Robotników, Chłopów, Wyrobników i Czerwonarmistów”.

Na początku stycznia 1919 r. przeniósł się rząd BSRR do Mińska, który od tej pory stał się stolicą Republiki. Rząd ten na swoim pierwszym posiedzeniu w Mińsku postanowił zwołać na początku lutego 1919 r. zjazd Rad Białorusi, którego zadaniem miało być skonkretyzowanie

form ustrojowych nowo utworzonej republiki przez uchwalenie odpowiednich aktów prawnych.

Pierwszy Ogólnobiałoruski Zjazd Rad odbył się w Mińsku w teatrze miejskim (obecnie teatr im. Janka Kupały) w dniach 2—3 lutego 1919 r. Wzięło w nim udział 230 delegatów. KC RKP(b) i rząd radziecki reprezentował przewodniczący Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego J. M. Świerdłof. W imieniu najwyższego organu władzy radzieckiej — Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego — Świerdłof pozdrowił w osobach delegatów na Zjazd cały lud pracujący Białorusi, wysoko ocenił jego męstwo i bohaterstwo w walce o władzę radziecką i zapewnił, że rząd radziecki pomoże Białorusi zaleczyć rany zadane jej gospodarce przez wojnę imperialistyczną i okupację niemiecką. J. M. Świerdłof poinformował też uczestników Zjazdu, że rząd radziecki postanowił uznać niezależność Białoruskiej Republiki Radzieckiej.

Pierwszy Ogólnobiałoruski Zjazd Rad zatwierdził Konstytucję Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Zgodnie z zasadami sformułowanymi w Konstytucji RFSRR, uchwalonej na V Wszechrosyjskim Zjeździe Rad latem 1918 roku, Konstytucja BSRR utrwaliła najważniejszy wynik rewolucji socjalistycznej na Białorusi — ustanowienie dyktatury proletariatu. Podstawowe zasady wzajemnych stosunków

z bratnimi republikami i przede wszystkim z RFSRR zostały sformułowane w uchwalonej 3 lutego przez Pierwszy Ogólnobiałoruski Zjazd Rad w „Deklaracji o sojuszu z RFSRR”. Zjazd postanowił „Rozpocząć rokowania z Rosyjską Socjalistyczną Republiką Radziecką w celu ustanowienia związku federalnego pomiędzy nią i Radziecką Białorusią”. Imperializm międzynarodowy i jego agentura wewnątrz Kraju Rad nie pozwoliły narodowi białoruskiemu przystąpić bezpośrednio do pokojowej działalności gospodarczej i kulturalnej. W latach 1919—1920 imperialiści krajów Ententy zorganizowali trzy wyprawy wojenne przeciwko Rosji Radzieckiej, Kraj Rad znalazł się w pierścieniu ogniowym wrogów. Niebezpieczeństwo likwidacji zdobycy Rewolucji Socjalistycznej zawisło nad młodą Republiką Rad. Wiosną i latem 1919 roku, w toku walki z interwentami i białogwardzistami, ukształtował się sojusz republik radzieckich. Jego inicjatorem i organizatorem była Partia Komunistyczna, Białoruska SRR znajdowała się wśród republik radzieckich — inicjatorów utworzenia tego sojuszu. W surowej sytuacji wojny domowej przybrał on postać wojskowo-politycznej współpracy narodów, całkowicie odpowiadającej interesom wszystkich republik radzieckich.

Doświadczenia nabyte w walce z interwentami i białogwardzistami wykazały ludziom pracy dzielnic kresowych, że ich ocalenie przed niebezpieczeństwem imperialistycznego ujarzmięcia możliwe jest jedynie w ścisłym przymierzu z narodem rosyjskim, w oparciu o przyjaźń i wzajemną pomoc. Doświadczenia te znalazły pełne potwierdzenie w toku walki narodu radzieckiego z interwentami i białogwardzistami w 1919 r. oraz z trzecią antyradziecką wyprawą Ententy w 1920 r.

Rozgromiwszy w końcu 1920 r. połączone siły zewnętrzne i wewnętrzne kontrrewolucji, naród radziecki wygrał nie tylko pierwszą militarną, lecz i polityczną bitwę ze światem kapitalistycznym. Dzięki pomocy narodów radzieckich a głównie bratniego narodu rosyjskiego, naród białoruski został wyzwolony spod ucisku obcych najęźdźców i otrzymał możliwość kontynuowania rozpoczętej po rewolucji realizacji socjalistycznych przeobrażeń w gospodarce narodowej. W celu ich pomyślnej realizacji Rząd Białorusi Radzieckiej w imieniu swojego narodu powtórnie oświadczył o chęci pozostania dalej w wojskowo-politycznym sojuszu republik radzieckich i wyraził gotowość wszechstronnego umacniania tego związku, uzupełniając go więzami gospodarczymi.

W związku z zakończeniem wojny domowej i rozpoczynającym się przejściem od wojny do sytuacji pokojowej zwołany został do Mińska na dzień 13 grudnia 1920 r. II Ogólnobiałoruski Zjazd Rad. Wszystkie jego uchwały miały na celu odbudowę i umocnienie władzy radzieckiej, odrodzenie gospodarki narodowej, zniszczonej w latach wojny imperialistycznej i domowej, oraz umocnienie więzi klasy robotniczej z chłop-

stwem. Zjazd odbywał się pod hasłem umocnienia braterskich więzi narodu białoruskiego z narodem rosyjskim i innymi narodami radzieckimi.

Realizacja zadań pokojowego budownictwa socjalistycznego, jaka stała się na porządku dziennym po zakończeniu wojny domowej i przepełnieniu interwentów, wymagała podjęcia wielu zasadniczych decyzji. Stały się one przedmiotem obrad X Zjazdu RKP(b) w marcu 1921 r.

Warunkiem pomyślnego wywiązania się z zadań budownictwa socjalistycznego było m. in. ustanowienie ścisłej współpracy gospodarczej i politycznej pomiędzy republikami radzieckimi. Rezolucja X Zjazdu RKP(b) „O kolejnych zadaniach Partii w kwestii narodowej” wskazywała, że wspólne interesy republik radzieckich dyktują konieczność istnienia związku państwowego republik radzieckich jako jedynej drogi ocalenia przed niewolą imperialistyczną i uciskiem narodowym, i podkreślała celowość federacji jako ogólnej formy związku republik.²

30 grudnia 1922 roku uchwalił I Ogólnobiałoruski Zjazd Rad deklarację o utworzeniu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich przez połączenie RFSRR, USRR i ZFSRR na zasadzie dobrowolności i równouprawnienia. Każda z wchodzących w skład ZSSR republik związkowych zachowała suwerenne prawa samodzielnego państwa mając swoje najwyższe organy władzy państwowej i swoją Konstytucję.

W bratniej rodzinie narodów radzieckich otworzyły się przed Białorusią Radziecką szerokie perspektywy budownictwa narodowego, państwowego i gospodarczego oraz rozwoju kulturalnego i marszu naprzód do socjalizmu. Wejście Białorusi w skład ZSSR stało się dla narodu białoruskiego niezawodną gwarancją suwerenności kraju, prawdziwej wolności, rozwoju gospodarki i kultury. Mądre kierownictwo leninowskiej partii, bratnia pomoc narodów radzieckich, bohaterski wysiłek robotników i chłopów, wszystko to łącznie sprawiło, że już w końcu 1925 r. gospodarka narodowa Białorusi osiągnęła poziom przedwojenny z 1913 r.

Przyjmując za podstawę swojej działalności praktycznej w dziedzinie kierowania budownictwem socjalistycznym leninowski program budowy socjalizmu, skierowała Komunistyczna Partia Białorusi wysiłki komunistów i wszystkich ludzi pracy do walki o dalszy rozwój ekonomiczny i kulturalny Republiki. Zgodnie z postanowieniami XIV Zjazdu RKP(b) o socjalistycznym uprzemysłowieniu jako węzłowym momencie zadania budownictwa socjalizmu, szeroko rozwinęła się na Białorusi walka o rozwój wielkiego przemysłu — podstawy socjalistycznej ekonomiki. Tylko w okresie dwu pierwszych planów pięcioletnich (1929-1937) zbudowano w BSRR 1700 zakładów przemysłowych, w tym szereg zakładów przemysłu ciężkiego. W Republice stworzono potężną bazę energetyczną, znacznie rozwinęła się produkcja materiałów budowlanych i przemysł chemiczny. Powstało wiele zakładów produkujących wyroby codziennego użytku.

Dużą rolę w rozwoju ekonomiki Białoruskiej SRR odegrała pomoc jaką jej okazały bratnie republiki radzieckie. Z RFSRR, Ukrainy i innych republik radzieckich kierowano na Białoruś różne materiały, jak metale kolorowe, bawełnę, przędzę, węgiel, benzynę i inne. Pracownicy inżynieryjno-techniczni i przodujący robotnicy zakładów przemysłowych Moskwy, Leningradu i innych ośrodków przemysłowych naszej Ojczyzny pomagali białoruskim robotnikom we wdrażaniu nowych metod pracy, w opanowaniu nowych procesów technologicznych, nowej techniki.

Klasa robotnicza Białorusi, jako część składowa klasy robotniczej Związku Radzieckiego, w sposób przekonujący udowodniła swoim twórczym wysiłkiem, że zdolna jest nie tylko zniszczyć stary ustrój wyzysku człowieka przez człowieka, lecz po przejęciu władzy w swoje ręce potrafi również pomyślnie budować, w przy mierzu z pracującym chłopstwem, nowe socjalistyczne społeczeństwo.

Sukcesy w dziedzinie uprzemysłowienia kraju pozwoliły Partii Komunistycznej postawić na porządku dziennym swego XV Zjazdu (grudzień 1927 r.) sprawę przestawienia drobnej indywidualnej gospodarki chłopskiej na tory socjalistyczne. Zjazd nacelował partię i ludność na realizację stopniowego przeprowadzenia rozdrobnionych gospodarstw chłopskich na tory wielkiego socjalistycznego rolnictwa zespołowego. Podstawą dla rozstrzygnięcia tego, jednego z najważniejszych problemów rewolucji, był leninowski plan kooperacji. Podstawowa masa chłopstwa pracującego Białorusi, tak samo jak i całego kraju, czynnie popierała politykę partii na wsi. Do 1934 r. została praktycznie zakończona masowa kolektywizacja rolnictwa na Białorusi. Sektor socjalistyczny stał się dominującym w rolnictwie. W następstwie zlikwidowania kułactwa jako klasy, stało się chłopstwo jednolitą z socjalnego punktu widzenia klasą, czynnie biorącą udział w budowie socjalizmu.

W okresie przedwojennych pięciolatek (lata 1929—1941), w oparciu o wzrost socjalistycznej produkcji Republiki, realizowano przedsięwzięcia mające na celu poprawę sytuacji materialnej ludu pracującego i podniesienie jego poziomu kulturalnego. Całkowicie zrealizowano obowiązkowe nauczanie początkowe i zaczęto przechodzić na obowiązkowe nauczanie siedmioklasowe. Tysiące młodych chłopców i dziewcząt białoruskich ukończyło wyższe uczelnie w Moskwie, Leningradzie i innych miastach Związku Radzieckiego. Najstarszą i największą uczelnią Republiki jest utworzony w 1921 r. Białoruski Uniwersytet Państwowy im. W. I. Lenina w Mińsku. W 1922 r. powołano do życia w Mińsku Instytut Białoruskiej Kultury, który następnie został w 1929 r. przekształcony w Akademię Nauk BSRR. W Republice powstała gęsta sieć instytucji kulturalno-oświatowych, takich jak teatry, kina, domy kultury, biblioteki, muzea itp.

W toku realizacji leninowskiego planu budowy socjalizmu dokonały się na Białorusi, tak

samo jak i w całym Związku Radzieckim, gruntowne zmiany nie tylko w ekonomice kraju, lecz również w strukturze klasowej ludności; zlikwidowano klasy wyzyskiwaczy, zniesiono przyczyny, które rodziły wyzysk człowieka przez człowieka. W Republice pozostały dwie zaprzyężnione ze sobą klasy — klasa robotnicza i chłopstwo kołchozowe. Wyrosła nowa inteligencja, która czynnie włączyła się do budownictwa socjalistycznego. Lud pracujący Białorusi, w Rosji carskiej ujarzmiony i pozbawiony praw, w warunkach radzieckiego ustroju państwowego i społecznego zasnął dostatecznego i szczęśliwego życia, pracując dla siebie i dla swojej socjalistycznej ojczyzny. W uznaniu sukcesów osiągniętych przez naród białoruski w dziedzinie socjalistycznej ekonomiki i kultury została BSRR 15 marca 1935 r. odznaczona Orderem Lenina.

Ostateczne zwycięstwo ustroju socjalistycznego w ZSRR było głównym wynikiem twórczej pracy narodu radzieckiego. Owe historyczne, ogólnoświatowe doniosłości zwycięstwo zostało ustawowo utrwalone w nowej Konstytucji ZSRR, uchwalonej przez VII Nadzwyczajny Zjazd Rad w dniu 5 grudnia 1936 r. XII Ogólnobiałoruski Zjazd Rad, który odbył się w lutym 1937 roku, opierając się na Konstytucji ZSRR, uchwalił nową Konstytucję BSRR. Utrwaliła ona prawnie zwycięstwo socjalizmu na Białorusi Radzieckiej i głębokie przemiany, jakie dokonały się w życiu gospodarczym i społeczno-politycznym narodu białoruskiego. Każdy człowiek pracy Republiki otrzymał prawo odpoczynku i nauki, zagwarantowano mu środki do życia na starość i w przypadku choroby.

Równocześnie Konstytucja BSRR ustawowo wzmocniła obowiązki obywateli, jak przestrzeganie radzieckich ustaw państwowych, dyscypliny pracy, troska o socjalistyczną własność i praca nad jej pomnożeniem oraz obrona ojczyzny. W maju 1940 roku odbył się XVIII Zjazd KP(b)B, który podsumował wyniki budownictwa gospodarczego i rozwoju kulturalnego w Białoruskiej SRR w pierwszych latach trzeciej pięciolatki, nakreślił dalsze perspektywy rozwoju gospodarki i kultury Republiki. W bratniej rodzinie narodów radzieckich, pod kierownictwem Partii Komunistycznej, naród białoruski pomyślnie rozwiązał zadanie doprowadzenia do końca budownictwa socjalistycznego i stopniowego przejścia do komunizmu.

Kiedy więc wybiła godzina najcięższej próby, kiedy 21 czerwca 1941 r. na naszą ojczyznę socjalistyczną wiarołomnie napadł niemiecki najeźdźca faszystowski, naród białoruski, tak jak i pozostałe narody Związku Radzieckiego, i tym razem zademonstrował swoje bezgraniczne oddanie wielkiej sprawie Lenina, sprawie komunizmu. Wniósł on znaczny wkład do ogólnonarodowej wojny z Niemcami hitlerowskimi. Była ona „największym dotąd starciem zbrojnym socjalizmu ze szturmowymi siłami imperializmu”. Na frontach Wielkiej Wojny Ojczyźnianej walczyło ponad milion Białorusinów. Na okupowanym przez hitlerowców terytorium

Białorusi rozwinął się pod kierownictwem Partii Komunistycznej ogólnonarodowy ruch partyzancki. Olbrzymie połacie kraju na tyłach wroga były zajęte przez partyzantów. Pod kierownictwem KC KPB(b) została na Białorusi stworzona i aktywnie działała siatka wywiadowcza tajnych organizacji partyjnych i komsomolskich organizacji partyjnych i komsomolskich. Funkcjonowały tajne komitety obwodowe i rejonowe Partii i Komsomolu, podstawowe organizacje partyjne i komsomolskie w oddziałach i brygadach partyzanckich, a także terenowe tajne organizacje partyjne i komsomolskie w miastach i na wsi. W ciągu trzech lat okupacji kraju przez niemieckich faszystów zlikwidowali partyzanci białoruscy około pół miliona hitlerowców, zniszczyli ogromne ilości środków technicznych wroga. Razem z partyzantami białoruskimi walczyło na tyłach faszystowskiego najeźdźcy wielu synów narodu polskiego.

Narody naszego kraju, wychowane przez partię w duchu patriotyzmu radzieckiego i internacjonalizmu proletariackiego, przy czynnym udziale narodu polskiego, bułgarskiego, czeskiego, słowackiego i innych narodów Europy Wschodniej, odniosły zwycięstwo nad silnym i podstępny wrogiem — faszystem niemieckim i jego sprzymierzeńcami. Nie było to zwykłe zwycięstwo militarne, lecz zwycięstwo radzieckiego ustroju społecznego i państwowego zrodzonego przez Wielki Październik. Latem 1944 r. zostało terytorium Białorusi całkowicie wyzwolone od hitlerowskich najeźdźców. Straszny widok przedstawiały miasta i wioski Białorusi — wróg zamienił je w ruiny i zgłiszcza. Okupanci niemieccy zamordowali na Białorusi 2.200.000 ludności cywilnej i jeńców wojennych, około 380.000 osób zamienili w niewolników, wysyłając je na pracę przymusową do Niemiec, zburzyli i spalili 209 miast i osiedli, 9.200 siół i wsi. Straty materialne zadane przez okupanta wyniosły — według niepełnych danych — 7,7 miliarda rubli, co stanowiło prawie połowę całego majątku narodowego Białorusi.

W pracy nad pokonaniem olbrzymich trudności powojennych korzystał naród białoruski z pomocy bratnich narodów radzieckich. Dużo troski o odrodzenie gospodarki narodowej wykazywał Komitet Centralny KPZR i rząd radziecki. Dzięki olbrzymim zaletom radzieckiego ustroju społecznego i państwowego, bratniej pomocy wszystkich narodów Związku Radzieckiego, bohaterkiej pracy samego narodu białoruskiego zostały już w latach pierwszej powojennej pięcioletki (1946—1950) rozwiązane trudne i złożone problemy odbudowy gospodarki narodowej Białorusi. Przemysł BSRR, znajdujący się na początku 1946 r. mniej więcej na poziomie 1928 r., w okresie pierwszej powojennej pięcioletki przeszedł drogę, która przed wojną wymagała 13 lat. W 1950 r. dał przemysł Białorusi 15% więcej produkcji aniżeli w przedwojennym 1940 r. Pomyślnie odbudowano też rolnictwo Republiki, wszystkie kolchozy i sowchozy. Wiele spośród nich osiągnęło w różnych dziedzinach gospodar-

ki poziom 1940 r. Ważnym socjalno-ekonomicznym osiągnięciem była kolektywizacja rolnictwa w zachodnich obwodach Białorusi. W połowie 1951 r. objęła tu ona 93,8% ogółu gospodarstw chłopskich. Po wyzwoleniu Białorusi od najeźdźców hitlerowskich Partia i Rząd dołożyły wszelkich starań, aby podnieść stopę życiową ludzi pracy. Już w 1945 r. przywrócono 8-godzinny dzień pracy, wznowiono udzielanie normalnych i dodatkowych urlopów. W 1947 roku został zniesiony system kartkowego zaopatrywania ludności w żywność i artykuły przemysłowe. W latach 1946—1950 oddano do użytku w miastach i osiedlach robotniczych Republiki 4,2 miliona metrów kwadratowych powierzchni mieszkalnej, a w wiejskich rejonach zbudowano ponad 290 tysięcy domów mieszkalnych; do nowych mieszkań przesiedliły się z ziemianek blisko 2 miliony osób.

W latach 1951—1958 dokonywał się na Białorusi Radzieckiej, podobnie jak i w całym Związku Radzieckim, proces reprodukcji rozszerzonej, w szybkim tempie rozwijały się wszystkie dziedziny gospodarki narodowej i kultury Republiki. Tylko w okresie jednej pięcioletki (1951—1955) zbudowano na Białorusi około 150 wielkich zakładów przemysłowych. Rolnictwo BSRR otrzymywało coraz więcej traktorów i innych skomplikowanych maszyn rolniczych, z roku na rok wzrastała jego wydajność, rosły dochody pieniężne kolchozów i kolchoźników. Tak np., jeśli w 1952 r. w BSRR dochód pieniężny tylko 42 kolchozów przekroczył 1 mln rubli, to w 1955 roku takich kolchoźników było już 916.

W styczniu 1959 r. uroczystie obchodził naród białoruski czterdziestą rocznicę utworzenia BSRR i KPB. W uznaniu zasług przy odbudowie zniszczonej przez wojnę gospodarki narodowej wielkich osiągnięć ludzi pracy w dalszym rozwoju przemysłu, rolnictwa, budownictwa i kultury została Białoruska SRR, w związku z 40 rocznicą swego istnienia i KPB, odznaczona drugim Orderem Lenina.

W dniach od 27 stycznia do 5 lutego 1959 roku odbył się XXI Zjazd KPZR, który podsumował wyniki osiągnięte przez naród radziecki w walce o zbudowanie socjalizmu. Zjazd stwierdził, że w ZSRR socjalizm osiągnął pełne i całkowite zwycięstwo i Związek Radziecki wszedł w nowy okres rozwoju — okres rozwiniętej budowy społeczeństwa komunistycznego. Podstawowym zadaniem dla tego okresu jest stworzenie materialno-technicznej bazy komunizmu, rozwój i doskonalenie socjalistycznych stosunków społecznych, wychowanie ludzi radzieckich w duchu komunizmu. Zatwierdzony na XXI Zjeździe KPZR plan rozwoju gospodarki narodowej ZSSR na lata 1955—1965 przewidywał, że inwestycje w gospodarce narodowej BSRR wyniosą w tym okresie 32 miliardy rubli tj. tyle, ile zainwestowano w niej od chwili utworzenia BSRR.

W walce o wykonanie planu 7-letniego z nową siłą ujawnił się patriotyzm i bohaterstwo w pracy narodu białoruskiego, rozdiły się nowe

formy twórczej inicjatywy mas pracujących. Najdobitniejszym tego wyrazem stał się partio-tyczny ruch o uzyskanie tytułu brygady i przodownika pracy komunistycznej. Ruch ten, któremu początek dała inicjatywa komsomolców parowozowni Moskiewskiej Stacji Przetokowej, rozwinął się w całym Związku Radzieckim. Na Białorusi jako jedna z pierwszych przystąpiła do współzawodnictwa o tytuł brygady i przodownika pracy komunistycznej brygada kompleksowa tynkarzy Arkadego Digielewicz z Trestu Budowlanego Nr 4 z Mińska oraz brygada mlecznej fermy towarowej kolchozu „Nieman” z rejonu uzdeńskiego. Współzawodnictwo o prawo nazywania się pierwszym w Republice kolchozem komunistycznym rozpoczął kolchoz „Swit” z rejonu kirowskiego.

XXII Zjazd KPZR w październiku 1961 roku podsumował wyniki rozwoju gospodarczego i kulturalnego kraju, uchwalił nowy program Partii, w którym wytyczone zostały podstawowe kierunki budownictwa komunistycznego w ZSRR. Lud pracujący Białorusi, tak jaki i cały naród radziecki, uznał plan 7-letniego rozwoju gospodarki narodowej ZSRR za swoją żywotną sprawę. Zobowiązał się osiągnąć na koniec planu 7-letniego poziom produkcji w ciągu 5 lat, zaś poziom wydajności pracy — w ciągu pięciu i pół roku. Lata siedmiolatki (1959—1965) zapisały się w historii narodu białoruskiego jako okres wysokich tempów rozwoju wszystkich dziedzin gospodarki narodowej Republiki, nowych osiągnięć w dziedzinie zwiększenia dobrobytu i poziomu kulturalnego ludzi pracy. W ciągu owych 7 lat znacznie rozwinął się przemysł ciężki Republiki, pomyślnie rozwijał się też przemysł lekki, spożywczy i inne gałęzie przemysłu, produkujące wyroby dla potrzeb ludności. Na bazie osiągniętych do 1965 r. pomyślnych wyników gospodarki narodowej i kulturalnej Białorusi realizuje się stopniowo zadania nowej pięciolatki (1966—1970). W okresie 1966—1970 wzrosła produkcja przemysłowa w porównaniu z rokiem 1965 około 1,7-krotnie. W tym okresie szczególną uwagę zwróci się na energetykę, pracochłonne gałęzie przemysłu, na przemysł chemiczny oparty na wykorzystaniu bogatych złóż soli kamiennej i soli potasowych oraz produktów przeróbki ropy naftowej, a także na gałęzie przemysłu zaspakajające potrzeby ludności. Produkcja globalna rolnictwa BSRR zwiększy się w roku 1970 w porównaniu z 1965 rokiem o 24%.

Z inicjatywy wielu przodujących przedsiębiorstw i kolchozów Republiki szeroko rozwinęło się socjalistyczne współzawodnictwo o przedterminowe wykonanie wszystkich wskaźników zadań jubileuszowej pięciolatki, by nowymi osiągnięciami gospodarki narodowej i kultury, podniesieniem stopy życiowej ludzi pracy spotkać 50 rocznicę powstania BSRR i Komunistycznej Partii Białorusi i setną rocznicę urodzin twórcy i wodza Komunistycznej Partii i Państwa Radzieckiego — Włodzimierza Ilicza Lenina.

Pracownicy przemysłowi Republiki skupili swoje wysiłki na zwiększeniu efektywności pro-

dukcji, pełnym wykorzystaniu możliwości i zalet nowego systemu planowania i bodźców ekonomicznych. Organizacje partyjne, przodownicy pracy dążą do tego, aby każdy robotnik, technik i inżynier, każdy człowiek pracy wnosił codziennie swój wkład w zwiększenie produkcji, podniesienie jej jakości, aby lepiej wykorzystał technikę, oszczędzał surowce i materiały, racjonalnej wykorzystywał każdą minutę pracy. Pracownicy rolnictwa Białorusi kontynuują walkę o wysokie i stabilne urodzaje, o zwiększenie wydajności hodowli. W lipcu 1967 r. już 2918 przedsiębiorstw Republiki współzawodniczyło o tytuł przedsiębiorstwa pracy komunistycznej. Spośród 16776 wydziałów i oddziałów produkcyjnych oraz ferm hodowlanych, które włączyły się do współzawodnictwa, 3264 otrzymało już ten zaszczytny tytuł.

W czołówce narodu białoruskiego, walczącego o realizację wspaniałych planów budownictwa komunistycznego, kroczy niezmiennie Komunistyczna Partia Białorusi — bojowy oddział KPZR. Według stanu na dzień 1 lipca 1968 roku skupiała ona w swoich szeregach 389.040 osób.

Wartość produkcji Białorusi w 1967 r. równa jest wartości produkcji całej Rosji przed pierwszą wojną światową. Natomiast poziom produkcji przemysłowej Białorusi z 1913 r. został przekroczony 73-krotnie.

Należy przy tym pamiętać, że osiągnięto to w sytuacji, kiedy z 50 lat władzy radzieckiej 20 lat zajęły wojny narzucone narodowi radzieckiemu przez imperializm oraz okresy naprawy strat i zniszczeń spowodowanych przez okupantów. W ciągu ostatnich lat zbudowano i uruchomiono w BSRR takie kolosy przemysłowe jak kombinat rafineryjny w Połocku, fabryka nawozów azotowych w Grodnie, fabryka technicznych wyrobów gumowych w Bobrujsku, fabryka włókien sztucznych w Świetłogorsku, fabryka wyrobów z mas plastycznych w Borysowie, fabryka barników i lakierów w Lidzie i fabryka superfosfatu w Homlu. W Mogilewie rosną budynki największej w Europie fabryki lawsanu, w Bobrujsku — wielka fabryka opon, w Grodnie — kaprolaktanu. Przystąpiono do budowy pierwszej części kombinatu chemicznego w Połocku, który będzie produkował polietylen. Białoruska SRR stała się republiką wielkiej chemii. Z chwilą uruchomienia Pierwszego i Drugiego Kombinatu Potasowego w Soligorsku powstało w kraju nowe, potężne centrum produkcji nawozów potasowych, w którym wydobywa się jedną trzecią całego wydobycia nawozów mineralnych w Związku Radzieckim. Na nowych podstawach technicznych zorganizowana została produkcja materiałów budowlanych, duże postępy zrobił przemysł paliw, lekki, spożywczy i inne. Republika rozporządza obecnie potężną bazą energetyczną. Jeśli w 1913 roku w guberniach białoruskich wyprodukowano tylko 3 mln. kWh energii elektrycznej, to w 1967 — 10920 mln kWh. Wyroby przemysłowe Białorusi — traktory, samochody ciężarowe, różne obrabiarki, wyroby chemiczne, wyroby przemysłu lekkiego i spo-

zwyckiego — znajdujące zbyt nie tylko w Związku Radzieckim, lecz również na rynkach zagranicznych.

Znaczne są również sukcesy narodu białoruskiego w dziedzinie rolnictwa. Tylko w latach 1966 — 1967 przy zmniejszonej liczbie pracowników rolnictwa zwiększyła się 1,2 razy produkcja globalna w przeliczeniu na jednego mieszkańca. BSRR stała się na wszechzwiązkowym rynku wielkim producentem nie tylko łą i ziemniaków, lecz również mięsa, mleka, cukru i owoców. Jeśli w 1910 roku posługiwano się w rolnictwie 383 tysiącami soch, 294 tysiącami pługów drewnianych, 415 tysiącami pługów żelaznych, 1135 tysiącami bron drewnianych, 27 tysiącami bron żelaznych itd., to w socjalistycznym rolnictwie Białorusi pracowało 1 lipca 1967 roku 67 tysięcy traktorów (w jednostkach fizycznych), około 16 tysięcy kombajnów zbożowych, ponad 40 tysięcy samochodów ciężarowych. Systematycznie zwiększa się skup produktów rolnych przez państwo w kolchozach Republiki; w 1965 r. wynosił on 346 tys. ton zboża, w 1966 roku — 357 tys. ton, w 1967 r. — 374 tys. ton.

Sukcesy rolnictwa Republiki są wynikiem stosowania współczesnej techniki i osiągnięć nauki. W 1967 roku miała Republika 21 rolnicze zakłady naukowo-badawcze, 4 wyższe uczelnie i 30 średnich szkół rolniczych, czynna była gęsta siatka kursów i szkół zawodowych. W rolnictwie pracuje ponad 30 tysięcy specjalistów z wykształceniem wyższym i średnim.

W. I. Lenin i Partia Komunistyczna wniosła szandar rewolucji po to, by życie stało się szczęśliwsze i dostatnie. W Programie KPZR proklamowane zostało ogólnoswiatowe, historyczne zadanie — zapewnić w Związku Radzieckim najwyższą stopę życiową w porównaniu z dowolnym krajem kapitalistycznym. Program ten jest pomyślnie realizowany, czego najlepszym dowodem są kroki podjęte przez Partię i Rząd Radziecki w celu podniesienia dobrobytu i poziomu kulturalnego ludzi pracy.

W 1966 roku zakończono przejście robotników i urzędników na siedmio i sześciogodzinny dzień pracy bez zmniejszenia płacy. Zgodnie z postanowieniami powziętymi na piątej sesji Rady Najwyższej ZSRR w dniu 1 października 1960 r., robotnicy i urzędnicy są stopniowo zwalniani od podatków. Szerokim frontem rozwija się w Republice budownictwo mieszkaniowe. Rosną, pięknieją i zagospodarowują się miasta i wsie białoruskie.

Na wzrost dochodów ludzi pracy korzystnie wpłynęły ważne kroki podjęte przez Partię i Rząd, jak wstrzymanie subskrypcji pożyczki, obniżanie cen artykułów powszechnego użytku i usług, podwyżki rent, uporządkowanie systemu płac połączone z ich podwyżką dla wielu kategorii pracowników, zwiększenie urlopów macierzyńskich, zmniejszenie dnia pracy o 2 godziny dla nieletnich, zmniejszenie opłat na naukę w starszych klasach szkół średnich i techników oraz szkół wyższych.

Ogromnym osiągnięciem socjalnym narodu radzieckiego jest znaczne przedłużenie życia ludzkiego w latach władzy radzieckiej. Według danych statystycznych za rok 1966, przeciętna długość życia ludzi radzieckich wynosiła 70 lat, kiedy według danych spisowych z roku 1897 wynosiła ona w europejskiej części Rosji tylko 32 lata. Przyczyną takiego radosnego zjawiska jest to, że w Kraju Rad robi się wszystko możliwe, aby systematycznie poprawiać warunki mieszkaniowe i warunki życia ludzi pracy, zwiększać ochronę zdrowia i rozwijać kulturę fizyczną, lepiej zaspokajać potrzeby materialne i duchowe.

W latach władzy radzieckiej wyrosła na Białorusi liczna kadra wysokokwalifikowanych specjalistów we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej. Na początku 1968 r. zatrudnionych było w gospodarce narodowej BSRR około 450 tys. specjalistów z wykształceniem wyższym i średnim technicznym, co ponad dwukrotnie przewyższa ich liczbę w całej Rosji carskiej w 1913 r. W 28 wyższych uczelniach Białorusi kształciło się ponad 124 tysiące studentów, w 126 technikumach uczyło 138 tysięcy młodzieży. Pod względem ilości studentów w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców wyprzedziła Białoruska SRR wiele państw kapitalistycznych, w tym Anglię, Francję, NRF i Włochy. W szkołach ogólnokształcących wszystkich typów uczyło się w roku szkolnym 1914/1915 — 489 tysięcy uczniów, natomiast w roku szkolnym 1967/1968 — 1799 tysięcy. W 1970 r. objęta zostanie w zasadzie cała młodzież w wieku szkolnym nauką w szkołach średnich.

Na Białorusi czynnych jest 168 zakładów naukowo-badawczych, które zatrudniają około 15 tysięcy pracowników naukowych, w tym ponad 300 doktorów i 36000 kandydatów nauk. Wiodącą instytucją naukową Republiki jest Akademia Nauk. Uczni Białorusi biorą czynny udział w rozwiązywaniu wielu ważnych dla gospodarki narodowej zagadnień.

Najszerszym masom pracującym Białorusi stały się dostępne skarby radzieckiej i światowej kultury. W Republice istnieje 7,3 tysiąca bibliotek publicznych, 5,6 tysięcy klubów, 11 teatrów zawodowych, 5,5 tysiąca sal kinowych. W wychowaniu mas pracujących w duchu komunizmu uczestniczą radio, telewizja i prasa. Na Białorusi wydaje się 230 gazet i czasopism, w tym 154 w języku białoruskim.

Aby móc zrealizować plany budownictwa komunizmu, naród radziecki potrzebuje pokoju. Dlatego też Partia Komunistyczna i Rząd Radziecki zawsze uważali i nadal uważają za główny cel swojej polityki zagranicznej zapewnienie warunków pokojowych dla zbudowania komunizmu w naszym kraju i rozwoju światowego systemu socjalistycznego, a także uwolnienie ludzkości od wojen. W tej swojej praktycznej działalności Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego i jej Komitet Centralny mają jak najbardziej czynne poparcie ze strony całego

narodu radzieckiego. Naród białoruski kroczy w pierwszych szeregach bojowników o pokój i przyjaźń między narodami i walczy o nie nie tylko swą pracą i pomnażaniem bogactw Ojczyzny, lecz również na arenie międzynarodowej. Kiedy w 1945 r. z woli narodów powstała Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Białoruska SRR, jako suwerenna socjalistyczna republika, została przyjęta do grona państw-założycieli ONZ. Radziecka Białoruś aktywnie walczy w niej o pokój i pokojowe współistnienie między narodami, dąży do podejmowania realistycznych uchwał w interesie umocnienia pokoju i bezpieczeństwa narodów. Delegacja BSRR na sesjach Zgromadzenia Ogólnego ONZ, wspólnie z delegacjami ZSRR, USRR i innych państw socjalistycznych, konsekwentnie i z pryncypialnych pozycji domaga się rozbrojenia i zakazu użycia broni atomowej, występuje przeciwko wyścigowi zbrojeń, kolonializmowi i dyskryminacji rasowej, zabiega o osłabienie napięcia międzynarodowego, o pokój i przyjaźń między narodami. Naród białoruski nawiązał i ze wszech miar rozwija kontakty z bratnimi państwami socjalistycznymi, w szczególności z PRL, Bułgarią i innymi.

Wszystko co naród białoruski osiągnął w latach władzy radzieckiej, w toku budowy socjalizmu i komunizmu, stanowi najdobitniejszy sprawdzian ogromnej wyższości radzieckiego ustroju państwowego i społecznego nad ustrojem kapitalistycznym. Sukcesy te wskazują, że

socjalizm umożliwił człowiekowi radzieckiemu żyć w wolności i szczęściu, zapewnił mu radosne jutro. Nie ciąży nad nim widmo bezrobocia i nędzy. Prawo ludzi radzieckich do pracy, odpoczynku i nauki, zabezpieczenie środków do życia na starość i w razie choroby lub utraty zdolności do pracy — wszystko to nie tylko zostało zapisane w uchwalonej w 1937 r. Konstytucji BSRR, lecz jest również realnie zagwarantowane przez radzieckie państwo socjalistyczne.

Ogromne zdobycze narodu białoruskiego, osiągnięte w bratniej rodzinie narodów Związku Radzieckiego pod kierownictwem Partii Komunistycznej w ciągu 50 lat istnienia BSRR, stanowią wspaniałą triumf leninowskiej polityki narodowościowej, leninowskiego planu budowy socjalizmu, są jaskrawym potwierdzeniem tego, że zapoczątkowana przez Rewolucję Październikową budowa pierwszego w świecie państwa robotniczo-chłopskiego zostało w ciągu 50 lat wszechstronnie przez historię sprawdzona, wykazała swoją nieprzeciętną siłę i nieprzemijające znaczenie nie tylko dla kraju Rad, ale dla całego międzynarodowego ruchu rewolucyjnego.

Jubileusz 50 lecia BSRR i KPB jest dla narodu białoruskiego nie tylko szczytem, z którego spogląda na przebytą drogę, lecz również osiągniętym bardzo ważnym rubieżem, szeroką bazą wypadową, z której lud pracujący Białorusi z przekonaniem kroczy do nowych sukcesów w budowie komunizmu.

P R Z Y P I S Y

- 1 W. I. L e n i n, Dzieła, T. 28 Warszawa 1954 s. 77.
- 2 Desjatj S'ezd RKP(b). Mart 1921 goda. Stenograficzeskij otcet. Moskva 1963 s. 602.

- 3 50 lat Wielkiej Październikowej Socjalistycznej Rewolucji. Tezy Komitetu Centralnego KPZR. Warszawa 1967 s. 32.